Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 8, 1879. CHICAGO, ILL., PETEK, 8. MAJA (MAY 8), 1942 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 91

Acceptance for mailing at special rate postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Velika pomorska bitka v južnozapadnem Pacifiku

Osem japonskih ladij potopljenih v prvem spopadu. Angleži okupirali Diego Suarez, mornarično bazo, in severni del francoskega otoka Madagaskara. Japonci prodirajo naprej v Burmi in prvi vojaški oddelki so se približali indijski meji. Rusija vrgla nove divizije v ofenzivo proti Nemcem

Melbourne, Avstralija, 8. maja.—Ameriške in japonske bojne ladje ter letala so še zavojevana v veliki pomorski in letalski bitki v južnozapadnem Pacifiku. Naznanilo iz glavnega stana generala Douglasa MacArthurja, vrhovnega poveljnika zavezniške oborožene sile, pravi, da so Japonci izgubili osem ladij in parnikov v prvem spopadu v pondeljek. Američani so potopili eno križarko, dva rušilca, štiri topničarke in eno zalagalno ladjo. Te japonske izgube v pomorski bitki omenja komunike ameriškega mornaričnega departmenta.

Department je naznanil, da so ameriški letalci sestrelili šest japonskih bojnih letal, samt pa so izgubili tri letala.

Pozorišče pomorske bitke ni omenjeno v poročilih, toda domneva je, da je v bližini otokov Louisiade, ki leže vzhodno od Nove Gvineje nedaleč od Solomonovih otokov. General MacArthur je v prej objavljenem poročilu omenil zbiranje enot japonske bojne mornarice na morju severozapadno od Avstralije.

London, 8. maja.—Okupacija Diego Suereza, mornarične baze na Madagaskaru, francoskem otoku na Indijskem morju, je naznanjena v uradnih poročilih. Angleški tisk je pozdravil okupacijo kot briljantno zmago. Odpor francoskih čet je bil zlomljen in podadmiral Edward Syret je zahteval brezpogojno kapitulacijo francoskih brambovcev. Doslej še ni jasno, ali se Syret pogaja z generalom Armandom Annetom glede kapitulacije francoske vojaške posadke na otoku. Severni del Madagaskara je v angleških rokah.

Washington, D. C., 7. maja. — Ameriške izgube v vojni z Japonsko od začetka do padca Corregidorja, filipinske otoške trdnjave, znašajo okrog 53,000 ubitih, ranjenih in ujetih vojakov po sodbi uradnih krogov. Armada je izgubila 35,000 vojakov v bitkah na Filipinskih otokih, mornarica pa okrog 12,000 od japonskega napada na Pearl Harbor, Havaj. Čez 5000 ranjenih in bolnih vojakov je ostalo na Bataanskem polotoku, ko so ga Japonci zasedli.

Ameriške izgube v vojni z Japonci so velike, če se primerjajo z onimi v prvi svetovni vojni. V devetnajstih mesecih prve svetovne vojne so ameriške izgube znašale 50,280 ubitih, 205,690 ranjenih, 46 pogrešanih in 4480 ujetih.

Domneva je, da je med onimi, ki so jih Japonci ujeli na Corregidorju, tudi general Jonathan M. Wainwright, poveljnik ameriških in filipinskih čet. On je pred kapitulacijo informiral vojni department o kritični situaciji, ki je nastala, ko so se nove japonske čete izkrcale v bližini otoške trdnjave, obenem pa je priznal, da se njegova sila ne bo mogla dolgo boriti proti premoči sovražnika.

Kalkuta, Indija, 7. maja. — Burma je izgubljena za Angleže po sem dospelih poročilih. Očitno je bilo že zadnji petek, da se bliža zlom britske in kitajske oborožene sile, ko so Japonci zasedli Mandalaj, strategično burmsko mesto, in začeli prodirati proti kitajski provinci Junnan.

Britske čete se še bore proti Japoncem v dolini Čindvin, umaknile pa so se iz drugih strategičnih krajev, da se izognejo uničenju. Z okupacijo skoro vse Burme po Japoncih se je nevarnost sunka proti Indiji povečala. Vrhovni poveljnik britskih čet v Indiji je general Archibald P. Wavell. On je včeraj apeliral na Ameriko, naj mu pošlje veliko število bojnih letal.

New Delhi, Indija, 7. maja. — Ameriški letalci so s svojih baz v Indiji začeli veliko ofenzivo proti Japoncem v Burmi. Poročilo pravi, da so v zadnjih 24 urah razbili najmanj 40 japonskih bojnih letal in poškodovali 25 v napadu na japonsko letališče pri Mingaladonu, ki leži nekaj milj severno od Rangoona, glavnega burmskega mesta. Letalci so vrgli čez tisoč razstrelilnih in zažigalnih bomb na japonsko letališče. Poveljnik ameriške letalske sile v Indiji je general Lewis H. Brereton.

Tokio, 7. maja. — Uradna časnikarska agentura Domej pravi, da so japonske čete zasedle letalsko bazo pri Akyabu na zapadnem burmskem obrežju, kar pomeni, da so Japonci oddaljeni samo 60 milj od meje Indije. S te baze bodo Japonci lahko uprizarjali napade na Kalkuto, glavno indijsko luko. Razdalja med Akyabo in Kalkuto je tristo milj.

Washington, D. C., 7. maja. — Vest iz kitajskih virov pravi, da so ameriški letalci razbili dvesto japonskih bojnih letal v spopadih nad Burmo od začetka sovražnosti. Samo eden letalec, čigar ime ni bilo objavljeno, je sestrelil 27 japonskih letal.

Moskva, 7. maja. — Rusija je vrgla v ofenzivo prve rezervne divizije, ki so se izvežbale v zadnjih mesecih v Sibiriji, poroča Rdeča zvezda, glasilo armade. Te divizije so reokupirale važno dolino ob neki reki ter več mest in vasi.

Danes zjutraj objavljeni komunike omenja ruske uspehe v letalskih bitkah. Rusi so razbili 28 nemških bombnikov, sami pa so izgubili pet bojnih letal. Ruska podmornica je včeraj napadla in potopila nemški vojaški transport na Barenškem morju.

Armade, katerim poveljuje maršal Timošenko, so še vedno v ofenzivi v Ukrajini. Srdite bitke so v teku na tristo milj dolgi fronti, v katerih so Nemci utrpeli ogromne izgube.

London, 7. maja. — Angleški letalci so izvršili nove napade na nacijska oporišča v zapadni Evropi in nemška industrijska središča. Stuttgart, industrijsko mesto, je bil drugič napaden iz zraka v zadnjih 24 urah.

Letalski minister pravi, da so Angleži vrgli v dobi od 23. aprila do 5. maja petkrat večje število bom na Nemčijo kot pa so jih naciji v istem času na Anglijo. Letalska ofenziva se bo nadaljevala.

Londonski list Star je citiral poročilo pariške radiopostaje, ki jo kontrolirajo naciji, o bitkah med francoskimi in angleškimi četami v Diego Suarezu, mornarični bazi otoka Madagaskara, kjer so se izkrcale angleške čete pod protekcijo bojnih ladij. Poročilo dostavlja, da se francoska vojaška posadka ne bo mogla dolgo upirati angleškim četam. Enote britske mornarice so potopile in poškodovale pet francoskih bojnih ladij, ki so se nahajale v luki.

Nadaljnjih 40 Francozov ustreljenih

Podnačelnik nacijske tajne policije v Parizu

Vichy, Francija, 7. maja. — Nacijske avtoritete v zasedeni Franciji so dale ustreliti nadaljnjih 40 Francozov in se s tem maščevale za sabotažo in napade na nemške vojake. Trideset Francozov je bilo ustreljenih v Caenu, deset pa v Romorantinu včeraj zjutraj.

Naciji so zapretili z nadaljnjimi eksekucijami francoskih talcev, če ne bodo oni, ki so napadli nemške vojake, prijeti.

V Vichy dospela vest pravi, da so sabotažniki iztirili nemški municijski vlak južno od Cherbourga in da je bilo 21 francoskih talcev, katere so Nemci potisnili na vlak, ubitih. Nemci potiskajo francoske talce na vse vojaške vlake, odkar so jih začeli sabotažniki napadati.

Radijsko poročilo iz Berlina javlja prihod Reinhardta Hedricha, podnačelnika nacijske tajne policije, v Pariz. On je dospel tja iz Čehoslovakije, kjer se je nahajal več mesecev in vodil reprisalije proti češkim upornikom in sabotažnikom.

Pierre Laval je včeraj konferiral z nemškimi in japonskimi diplomati o angleškem napadu na Madagaskar, francoski otok na Indijskem morju. V njegovem uradu sta se oglasila nemški konzul Krug von Nidda in japonski poslanik Takanobu Mitani.

Norveška vlada apelira na Ameriko za pomoč

Washington, D. C., 7. maja. — Johan Nygaardsvold, predsednik norveške vlade v izgnanstvu v Londonu, je ob prihodu sem naznanil, da je apeliral na Ameriko za finančno pomoč iz posojilno-najemninskega sklada. V razgovoru z reporterji je izrazil upanje, da bo ustanovljena nova fronta v Evropi v bližnji bodočnosti. Dalje je rekel, da je norveška vlada doslej sama financirala vežbanje svojih vojakov, zdaj pa potrebuje pomoči s strani Amerike in drugih zaveznikov. On je s ponosom poudaril, da je 99 odstotkov Norvežanov v opoziciji proti nacijem in da nočejo kooperirati z osvojevalci kljub reprisalijam.

Admiral Hook prevzel poveljstvo mornaričnega distrikta

Balboa, Panama, 7. maja. — Admiral Clifford E. Van Hook je prevzel poveljstvo petnajstega mornaričnega distrikta, ki uključuje tudi Panamski prekop. On je nasledil admirala F. H. Stadlerja, ki je bil nedavno razrešen dolžnosti. Sadler bo dobil pozicijo v mornaričnem departmentu v Washingtonu. Poveljnik ameriške oborožene sile na kopnem pri prekopu je general Frank M. Andrews. V zadnjih mesecih, zlasti pa od japonskega napada na Pearl Harbor, Havaj, so bile zgrajene nove utrdbe ob prekopu in vojaške posadke ojačane.

Dvajset milijonov delavcev v vojnih industrijah

Washington, D. C., 7. maja. — Paul V. McNutt, načelnik nedavno ustanovljene komisije za mobilizacijo človeške sile, je dejal, da bo v vojnih in sorodnim industrijah uposlenih 20,000,000 delavcev ob koncu tega leta. Ti bodo izdelovali bojno opremo in druge potrebščine za ameriško oboroženo silo, ki bo narasla na 4,000,000 mož. V vojnih industrijah je zdaj uposlenih čez devet milijonov delavcev in delavk.

OSTRA KRITIKA ZAVEZNIŠKE VOJNE STRATEGIJE

Avstralski minister priporoča totalno vojno

JAPONSKA JE MOČNA SOVRAŽNICA

London, 7. maja. — Vojno geslo nekaterih britskih in ameriških uradnikov, "da je treba najprej poraziti Hitlerja, potem pa Japonsko", je dr. Herbert V. Evatt, avstralski zunanji minister, označil za nesmisel in absurdnost v svoji kritiki zavezniške vojne strategije. On je priznal, da to geslo razburja, ker v tej vojni ni mogoče govoriti o prednostih.

"Japonska je tako močna sovražnica, da moramo računati z njeno udarno silo v vseh področjih zlasti sedaj, ko so njene armade osvojile nov imperij", je rekel minister. "Vojna na Pacifiku ni igra, temveč bistven del svetovnega bojišča, na katerem bo padla odločitev v tej borbi. Kljub temu se dobe ljudje, ki pretehtavajo silo osiščnih držav in združenih narodov na abstrakten način. Ako se zavezniki ne bodo borili proti sovražnikom na vseh frontah, ne bodo porazili nobenega."

Dr. Evatt je govoril na mednarodni časnikarski konferenci in kritizal Veliko Britanijo in Ameriko, ker sta podcenjevali udarno silo japonskih armad, ki so v petih mesecih zasedle najbogatejše pokrajine na svetu in osvojile ogromen imperij. Najvažnejša japonska baza ni Tokio, temveč Singapor, kar oni, ki govore o raztegnitvi komunikacijskih zvez, pozabljajo.

"Namesto stalnega naglašanja ogromnih zavezniških virov kot dejstva, ki garantira končno zmago, bi morali zavezniki prešteti dosedanje izgube", je dejal dr. Evatt. "Z japonsko okupacijo Malajskega polotoka so zavezniki izgubili 48,000 ton kavčuka letno, 80,000 ton pločevine in čez milijon ton železne rude. Japonska okupacija holandske Vzhodne Indije in otoka Bornea pomeni izgubo 7,500,000 ton olja in gasolina ter pol milijona ton kavčuka leto. Japonska lahko udari v dveh smereh, proti Avstraliji in Indiji. Če bo zasedla obe, bodo zavezniki dobili strahovit udarec."

Istočasno, ko je govoril avstralski državnik, je letalski maršal A. T. Harris dejal v razgovoru z reporterji, "da bo Japonska dobila smrtni udarec po zlomu Hitlerjevih armad."

Ameriška pomoč revežem v Evropi

Washington, D. C., 7. maja. — Ameriško ljudstvo je v prvih treh mesecih tega leta prostovoljno prispevalo $3,212,732 za pomoč revežem v Evropi, poroča državni department. Ta vsota bo potrošena za olajšanje bede v Belgiji, Holandiji, Norveški, Franciji, Angliji, Grčiji, Jugoslaviji, Grčiji in nekaterih drugih državah pod nadzorstvom Mednarodnega rdečega križa, čigar glavni stan je v Ženevi, Švica. Pomoč bodo dobili tudi vojni ujetniki v nemških taboriščih.

Aretacije fašističnih voditeljev v Italiji

Bern, Švica, 7. maja. — Sem dospelo poročilo pravi, da je bilo več prominentnih uradnikov fašistične stranke v Italiji aretiranih, ker so protestirali proti pošiljanju italijanskih čet na ruske fronte in zahtevali umik Italije iz vojne. Nekateri so bili obsojeni na več let ječe.

Domače vesti

Pismo iz Anglije

Chicago. — Urednik Prosvete je prejel iz Londona pismo v dobri slovenščini in s podpisom Kenneth Matthews, ki piše na priporočilo naše poročevalke "Dolenjke". Obenem nam je Matthews poslal dve številki svetovno znane londonske revije Spectator. V eni teh številk je Matthews objavil v lepem angleškem prevodu dva Prešernova soneta in "Nezakonsko mater" ter dve pesmi Rudolfa Majstra, od katerih ena je "Poletna noč na Dolenjskem". Zraven pa Matthews piše nekaj malega o Slovencih in slovenski poeziji, katere ne more dovolj prehvaliti. Ta številka Spectatorja je datirana 3. aprila 1942. V drugi številki od 10. aprila je pa dopis drja. Mihe Kreka, člana jugoslovanske vlade v Londonu, ki se zahvaluje uredništvu za objavo Matthewsovih prevodov in prosi, naj bi Spectator o priliki objavil tudi kakšno pesem Otona Župančiča, ki je danes največji slovenski pesnik in hkratu največji tolmač Anglije Slovencem. Urednik je dr. Kreku ugodil in objavil pod njegovim dopisom Matthewsov prevod Župančičeve pesmi "Dekle iz Bele Krajine". Zanimivo je to! Ne vemo, kdo je Kenneth Matthews, toda, če je Anglež, ki se je iz ljubezni do slovenske poezije naučil slovenščine — je mož, ki zasluži našo pozornost. O priložnosti kaj več o tem.

Čikaške vesti

Chicago. — V West Pullmanu je 5. t. m. umrl Frank Klun, star 59 let in rojen v Rakitnici v ribniškem okraju na Dolenjskem. Bil je član društva 490 SNPJ in tukaj zapušča ženo, dva sinova in hčer. — Dne 5. maja je v bolnišnici umrl za pljučnico Albin Zakrajšek, poslovodja tiskarne Amerikanskega Slovenca, star 44 let in rojen v Preserju pri Ljubljani. V Ameriki je bil 31 let in zapušča ženo, sina, hčer ter več sester in bratov, med katerimi je tudi pater Kazimir Zakrajšek. — Dne 4. t. m. je v Forest Parku umrl Jakob Novak, samski, star 49 let in doma iz ali od Črnomlja v Beli Krajini.

Črnošnik oproščen v Kansasu

Chicago. — Andy Črnošnik, star 29 let, ki je bil pred kratkim odveden v Girard, Kans., na obdolžitev, da je pred šestimi leti sodeloval pri umoru neke ženske v Kansasu, se je te dni povrnil v Chicago oproščen vsake krivde. Ničesar mu niso mogli dokazati. Prav tako je bil oproščen neki Paul Bloore iz Puebla, Colo., ki je bil s Črnošnikom vred obdolžen istega dejanja in priveden v Kansas. Oba je obdolžila neka ženska v Pueblu iz maščevanja nad Bloorom.

Iz Moline, Ill.

East Moline, Ill. — Dne 26. aprila je tukaj umrl John Šimenc, star 50 let in rojen v Mangešu pri Kamniku. Bil je vesele nature in vedno je rad prepeval. Včlanjen je bil pri društvu 286 SNPJ. — Jennie Rosetič, članica omenjenega društva, je še vedno v bolniški postelji. Članstvo ji želi hitrega okrevanja.

Naši člani-vojaki

Export, Pa. — Ralph Beniger, blagajnik društva 758 SNPJ, je bil poklican v službo Strica Sama dne 27. aprila. Rudolf Zupančič, zapisnikar istega društva, pojde v armado 20. maja. Srečno povrnitev obema!

Šestnajst Poljakov ustreljenih v Vilni

London, 7. maja. — Radijsko poročilo iz Moskve pravi, da so naciji ustrelili šestnajst Poljakov v Vilni, ker so ustanovili protinemško organizacijo. Poročilo bazira na vesti, ki ga je Tass, uradna sovjetska časnikarska agentura, poslala v Moskvo iz Stockholma, Švedska.

Vlada morda zaseže privatne avtomobile

Uradniki unij CIO ponovno izvoljeni

Konferenca zaključena v harmoniji

Pittsburgh, Pa., 7. maja. — Notranji spor je bil potisnjen v ozadje na zaključni seji 700 delegatov sveta industrijskih unij CIO v Pennsylvaniji in skoro vsi uradniki so bili ponovno izvoljeni. Svet je podružnica Kongresa industrijskih organizacij.

John Phillips iz Phidadelphije je bil ponovno izvoljen za predsednika sveta industrijskih unij. Po izvolitvi je podal izjavo, v kateri je izrazil zadovoljstvo, da se je konferenca zaključila v harmoniji.

Poročilo, da je prišlo do bitke na pesti med nekaterimi delegati potem, ko je Philip Murray v svojem govoru napadel Johna L. Lewisa, predsednika rudarske unije UMWA in mu očital, da skuša povzročiti razkol med unijami CIO, je bilo zanikano. Bitke so se baje vršile med Murrayjevimi in Lewisovimi pristaši zunaj zborovalne dvorane.

Amerika bo branila Indijo

Vojaške čete bodo storile svojo dolžnost

New Delhi, Indija, 7. maja. — General Lewis H. Brereton, poveljnik ameriške letalske sile v Indiji, je v svojem govoru po radiu dejal, "da smo pripravljeni na obrambo obrežja Indije pred napadalci." Na isti postaji je govoril general Archibald P. Wavell, poveljnik britske oborožene sile v Indiji.

Ameriški general je v svojem govoru poudaril, "da vprašanje razdeljenega poveljstva ne ovira vojnih naporov proti osišču. Ameriški letalci in vojaki se počutijo dobro v Indiji, toda zahtevajo akcijo. Ko izvrše svoje delo, se bodo vrnili domov. Ameriška letalska sila je v akciji proti Japoncem od začetka aprila in v tem času je zadala težke udarce sovražniku."

Brereton je pohvalil generala Wavella in izjavil, da ni nobenega poveljnika, kateremu bi raje služil kot njemu. Wavell je v svojem govoru dejal, da je navzočnost ameriških letalcev in vojakov v Indiji nadaljnji dokaz, da ameriško ljudstvo stoji na strani svojih zaveznikov in je za odločen boj proti sovražnikom na vseh frontah.

Perujski predsednik v Ameriki

Miami, Fla., 7. maja. — Manuel Prado, predsednik perujske republike, je sinoči dospel sem z letalom. Od tu bo danes odpotoval v Washingtonu, kjer bo konferiral s predsednikom Rooseveltom in drugimi ameriškimi voditelji. Na letališču so ga sprejeli in pozdravili visoki vojaški in mornarični častniki ter reprezentantje Rooseveltove administracije. Prado je dejal, da se veseli snidenja z Rooseveltom, načelnikom dežele, ki je vodilna sila v borbi za demokracijo. Peru je bila prva južnoameriška republika, ki je pretrgala diplomatične odnošaje z osiščem po japonskem napadu na Pearl Harbor.

Zadevni zakonski načrti pred kongresom

DELITEV GASOLINA V ODMERKIH

Washington, D. C., 7. maja. — Sedem visokih federalnih uradnikov je pri zaslišanju pred senatnim odsekom za militaristične zadeve predlagalo sprejetje načrtov glede rekvizicije privatnih potniških avtomobilov in avtnih obodov za armado in naglasilo, da je pomanjkanje kavčuka postalo resen problem. Nekateri so sugerirali, naj predsednik Roosevelt poda izjavo in pojasni situacijo ameriškemu narodu.

Pred senatnim odsekom so nastopili Robert Patterson, pomožni vojni tajnik; Leon Henderson, načelnik administracije za kontrolo cen; Ralph K. Davis, pomožni koordinator za gasolin; Joseph B. Eastman, načelnik urada obrambne transportacije; Arthur B. Newhall, član odbora za produkcijo bojne opreme; F. Eberstadt, član municijskega odbora, in Harold B. Smith, direktor budžeta. Senator Robert R. Reynolds, načelnik odseka, je po zaslišanju objavil vsebino izjav, ki so jih podali ti uradniki pri zaslišanju. Vsi so priznali, da se zaloge kavčuka krčijo in da čez eno leto bo poraba kavčuka za civilne namene popolnoma ustavljena.

Civilisti, ki so pričakovali, da bodo tovarne, ki izdelujejo umetni kavčuk, zadostile zahtevam, bodo doživeli razočaranje. Ves umetni kavčuk bo porabljen za vojaške namene.

Pred kongresom sta dva zakonska načrta glede zasege privatnih avtomobilov in avtnih obodov. Enega je predložil senator Reynolds. Oba dajeta predsedniku Rooseveltu oblast rekvizicije avtomobilov in avtnih obodov proti plačilu, ki ga določi vlada. Pred kongresom je tudi načrt glede zmanjšanja brzine avtomobilov na 40 milj na uro. Debata o teh načrtih se prične v soboto.

Henderson je povedal članom senatnega odseka, da ima že sedaj oblast glede zasege privatnih avtomobilov, vendar je za to, da kongres sprejme predložene načrte. Člani odseka so izjavili, da se strinjajo z njim.

Kakor Henderson, tako ima tudi Eastman oblast glede rekvizicije prometnih vozil vseh vrst kot načelnik urada obrambne transportacije, toda on je izjavil, da akcija mora priti od kongresa.

Načrt glede delitve gasolina v odmerkih na vzhodu je bil že odobren in zahteva zdaj je, da se raztegne na vse države. Ta določa omejitev porabe gasolina na pet galonov na teden za privatne avtomobile. Druge faze delitve gasolina v odmerkih so še predmet študije.

Federalni produkcijski odbor je istočasno instruiral javnonapravne kompanije,naj omeje instaliranje naprav za razsvetljavo cest, ki niso bistveno potrebne za javno varnost.

Trije rebeli obešeni v Iraku

Bagdad, Irak, 7. maja. — Trije pajdaši in zavezniki bivšega premierja Rašida Ali Gailanija, ki je vodil kratko revolto proti Angležem v maju preteklega leta, so bili obešeni. Smrtno kazen je izrekło vojno sodišče. Obešeni so bili Junis Sabawi, bivši ekonomski minister, Mahmud Salman, bivši načelnik letalske sile, in polkovnik Fahmi, bivši poveljnik iraške oklopne divizije.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

V vojni se pripravljaj na mir!

Kakor je veljalo pri mnogih ljudeh, da "v miru se pripravljaj na vojno," tako mora veljati, da "v vojni se pripravljaj na mir!"

Baš te dni smo čitali živahen članek, kateri polemizira z vsemi onimi, ki pravijo: Zdaj ni časa za razprave o miru! Zdaj moramo misliti in govoriti samo o tem, kako bomo zmagali! Po zmagi bo dovolj časa za mirovne načrte! . . .

Tako smo govorili med zadnjo vojno—odgovarja pisec članka v novem čikaškem dnevniku—pa smo se opekli. Vojne je bilo konec in za mirovne razprave ni bilo več časa! Zmagovalci so uveljavili svoje tajne načrte—davno prej pripravljene!—Američani smo pa zijali. Amerika je zmagala na bojišču, pri mirovni mizi je pa bila poražena na vsej črti. . . Baš zato smo zdaj drugič v svetovni vojni!—

In kdo je govoril med prvo svetovno vojno—kakor govori danes med drugo— da ni časa misliti in govoriti o miru, dokler ne zmagamo? Izolacionisti! Največji ameriški reakcionarji, ki so potem zaklenili Ameriko pred vsem ostalim svetom!—

Imamo bridke izkušnje, zato je popolnoma na mestu—nadaljuje člankar—da že danes razmišljamo in razpravljamo, kakšen naj bo bodoči mir. Kajti po tej vojni pridejo vse drugačni, veliko večji in neznansko zapleteni problemi kot so bili po zadnji vojni. Če hočemo, da bo svet po tej vojni organiziran za demokratični mir, kakor je poudarjeno v atlantskem čarterju, ga je treba organizirati že danes; postaviti je treba že danes v načelu, v glavnih potezah, politično sliko Evrope, Azije in Afrike v bodoči svetovni organizaciji. Dalje je treba razglasiti neka zelo važna jamstva. Na primer Indiji je treba dati jamstvo, da bo po vojni v okviru Velike Britanije sama vodila svojo usodo, dokler ne bo zrela za popolno neodvisnost. Rusija mora dobiti jamstvo, da je ne bo nihče več nadlegoval, če noče sprejeti zase demokracije in ostane še nadalje pri svojem državnem kolektivizmu, na drugi strani pa mora Rusija jamčiti, da ne bo več s teroristično propagando usiljevala svojega sistema v demokratičnih deželah.

Res je, kakor pravi ta člankar, da se je treba že med vojno pripravljati na mir, če hočemo imeti pošten mir. Razmotrivanje o mirovnih načrtih ne more ovirati naporov za zmago—nasprotno povspešuje te napore, saj je navdušenje za vojno toliko večje, če so ljudstvu znani pozitivni cilji miru. In to razmotrivanje mora biti javno! Vlade morajo zagotoviti ljudstva, da nimajo nobenih tajnih pogodb!

Nekatere velike krivice, ki so bile storjene na versajski mirovni konferenci, so bile rezultat tajnih pogodb, ki so bile sklenjene takoj po izbruhu prve svetovne vojne. Na primer slovensko in hrvaško Primorje je Italija dobila še predno je stopila v vojno leta 1915; dale so ji ga Anglija, Francija in carska Rusija. Italija je že takrat dobila tudi Dalmacijo, toda Wilson je to preprečil—in če ne bi bila Rusija med revolucijo odpadla od antante, bi bila dobila Carigrad.

Mi ne verjamemo, da so danes kakšni tajni pakti, vsaj atlantski čarter to izključuje—znano pa je, da mnogi krogi intrigirajo in skemarijo na vse načine pod krinko demokracije v Londonu in Washingtonu. To skemarjenje, ki ga vodijo razni Sforze, Habsburžani in drugi skrahiranci v interesu nacionalnih držav, dokazuje, da mirovni načrti ne pojdejo gladko—če ne bo šlo po nekih principih, na katerih mora sloneti bodoči mir.

Zdi se, da bo treba neke močne roke, katera bo dajala direktive za stavbo miru, kakor je potrebna danes za uspešno uničevanje osišča. Ta močna roka je in more biti edino Amerika.

Amerika danes zalaga s svojim "lend-leasom" ves svet Združenih narodov, odkar se je postavila za arsenal demokracije. In če je Amerika lahko arsenal demokracije v vojni, čemu ne bi bila arsenal demokracije tudi v miru?

Ako je danes ameriški arsenal z bombniki, tanki, topovi in strelivom dobrodošel Združenim narodom, zakaj jim ne bi prav tako dobrodošel ameriški arsenal demokratičnih idej in smernic? Prav za prav bo moralna dolžnost demokratične Amerike, da položi temelj miru v vseh onih deželah, katere iztrga iz žrela nacifašističnemu osišču—in prav tako bo moralna dolžnost vseh osvobojenih narodov, da sprejmejo vodilno roko, ne kakšne diktature, marveč prijateljsko, bratsko roko največje demokracije na svetu.

Zdi se, da bo po zlomu nacijske Nemčije, fašistične Italije in Japonske potrebna dolgotrajna vojaška okupacija teh dežel. Nič zato, če bo ta okupacija trajala pet ali deset let. Trajati mora toliko časa, dokler se tamkaj čvrsto ne ukorenini demokratična ideja. Da—ljudje, ki niso sposobni za demokracijo, morajo biti v šoli in šolarji morajo biti pod nadzorstvom sposobne roke! Vsekakor bo potrebna tudi okupacija Ogrske, Slovaške, Rumunije, Bolgarije in Španije.

Kdo bo vršil to okupacijo? Najbolje bo, če jo vrše Američani. Američani nimajo v evropskih deželah onih interesov, ki jih imajo na primer Angleži, zato imajo tamkaj več zaupanja kot kdo drugi na svetu. Američani imajo tudi izkušnje. Civilizirali in demokratizirali so Filipince, Havajce, Portoričane in Panamce, zakaj ne bi še Nemcev, Madžarov, Italijanov in Japoncev?

Če je demokracija podlaga bodočega miru—in mora biti, drugače ne bo miru—tedaj mora demokracija priti od tam, kjer je že. Demokracija ne pride nikamor z dekretom ali resolucijo, marveč le s šolo, izobrazbo in zgledi.

To ni majhen načrt. Obsega in vsebuje več kot se je kdaj sanjalo največjim ameriškim idealistom. Evropa potrebuje po vojni velike metle, katera bo dobro pometala in strgala. Amerika je najsposobnejša za to opravilo.

Načrt za to neizogibno opravilo mora biti sestavljen in pripravljen že zdaj med razbijanjem razbojniške mašine Hitlerja in japonskih militaristov.

Glasovi iz naselbin

V blag spomin Terezi Dušakovi

Skoraj ni mogoče mi verjeti,
da si morala umreti . . .
Res je, nisem te poznala,
vendar sem te spoštovala;
sem dopise tvoje rada brala
in ob njih sem se smehljala.
Pisala si tako lepo —
zdaj dopisov tvojih več ne bo.
Res, osebno nisem te poznala,
ali za teboj sem se jokala . . .
Oh, kako bo pusto, žalostno,
ko, Tereza, pri nas te več ne bo!

Mary Kozlevčar,
Kansas City, Mo.

Ministri in pomožna akcija

White Valley, Pa.—Nekateri so se že začeli zanimati, kdo naj bi sedel pri mirovni mizi, da bi zastopal Jugoslavijo, oziroma Slovenijo. Kot se vidi, nekateri že sedaj priporočajo nekatere ministre. Naj jih le, ampak vprašanje je, ako jih bo narod priznal. Jaz ne vem, kje in kaj so že dobrega storili v Ameriki za Jugoslavijo in za Slovence v stari domovini. Ako bi bili v resnici toliko vneti kot se piše o njih, bi se pridružili Draži Mihajloviču in to dejansko pokazali.

Neki dopisnik pravi, da je še 80% ljudstva, ki ne zna rabiti svojih možganov. Seveda, dokler bo ljudstvo dajalo $50 za par besed ministrom, namesto da bi jih dali za reveže v stari domovini, toliko časa res ne more biti govora o kakem napredku. Seveda, brez denarja ni reklame in ne obrambe, ampak treba je vedeti, za kaj in kam gre, ne pa da bi si polnil žepe kak posameznik.

V Prosveti z dne 27. marca je bil priobčen dopis Matije Pogorelca, ki omenja o neki stranki, da je v zadnji vojni delala le za dolarje. Jaz in več drugih se popolnoma strinjamo z njim. Seveda bi bilo bolje, da bi se malo bolj brigali za sedanjo pomožno akcijo z nabiranjem prostovoljnih prispevkov, kakor pa hvalili tega ali onega, češ, koliko je že naredil za Jugoslavijo in Slovenijo.

Br. Garden pravi v svojem dopisu, kaj je vzrok, da ni pravega odziva za pomožno akcijo za stari kraj. V tej okolici sem jih že dosti slišal, ki pravijo: "Ja, kaj pa čem dati, saj bodo ravno tako napravili kakor so zadnjič z 'milijonskim fondom'. Zakaj pa ta fond sedaj ne dajo v sklad pomožne akcije?" Tako se govori.

Torej tukaj je že en vzrok, oziroma izgovor. Ljudje imajo čudne pojme o tem "milijonskem" fondu, ki ni bil zbran za pomožno akcijo, marveč za politično akcijo, da bi bila Jugoslavija po zadnji vojni postala federativna republika. In če se to ni zgodilo, ni bila krivda Republičanskega združenja, marveč drugih sil, ki so hotele monarhijo in ki so imele besedo pri sklepanju miru. In v tisti fond tudi ni prišlo "milijon dolarjev", marveč le okrog $63,000. Nekaj tega denarja je še v blagajni in bo zdaj lahko prav prišel, bodisi za pomožno ali politično akcijo v interesu združene Slovenije. Torej ta denar ni šel v žep kakega posameznika ali pa bil "tako zapravljen", kot nekateri krivo sodijo. Vsekakor je sedanja pomožna akcija vse nekaj drugega.

Glede te akcijo se nekateri ljudje tudi izgovarjajo, češ, da so nekateri ministri, ki so prišli v Ameriko, za kralja, ne pa za demokratično republiko ali federacijo. Ampak jaz mislim, da bi morali malo več delati za pomožno akcijo za stari kraj, ker ta odbor posluje z dovoljenjem ameriške vlade. In s tem denarjem se najprej pomaga do zmage naši novi domovini Ameriki, namreč s kupovanjem vojnih bondov, po vojni pa se bo lahko s tem denarjem pomagalo našim rojakom v stari domovini. In to se tudi dobro ve, da kdor je za Hitlerja in Mussolinija, ne bo veliko pomagal.

Naj tudi poročam, da se je vršila seja naše postojanke št. 25 JPO-SS dne 26. aprila v Claridgu. Na tej seji je bilo sklenjeno, da se pošlje vsem društvom v okraju Westmorelandu vabilo za prihodnje seje, ki se vrši 17. maja ob štirih popoldne v Claridgu. Zatorej so prošena vsa društva, da izvolijo enega, dva ali tri zastopnike, ki naj se udeleže te seje, da bomo vsaj vedeli, koliko društev je pripravljenih sodelovati z nami v tej akciji. Tisti, ki se zanimajo za svoje rojake v stari domovini, bodo gotovo navzoči. Vsa društva, ki bodo zastopana na tej seji, bodo omenjena v poročilu v listih. Društvo 232 SNPJ se je prvo odzvalo in prispevalo $10.

Obenem ste vsi vabljeni, da se udeležite javnega shoda, ki se vrši 31. maja v Claridgu. Govornikov bo več, glavni pa bo Janko Rogelj iz Clevelanda.

Jurij Previc,
tajnik postojanke št. 25.

Smrt Dušakove in drugo

Darragh, Pa.—Na 28. aprila sem šel na pošto, kjer dobim Prosveto in neko pismo. Pismo razpečatim in pregledam in vidim, da ni nič posebnega. Potem se pa spravim nad Prosveto. Moja navada je, da najprvo pregledam Domače vesti, to pot sem jih pa prezrl in grem najprej nad dopise. Takoj vidim dopis Therese Dušakove in si mislim: Aha, tukaj bo pa nekaj zame in za moje zdravje, kajti dober humor je najboljše zdravilo za bolnega človeka. In Theresa je to nalogo znala prav spretno vršiti in vsako šalo tako izpeljala kot malo kdo bolje.

Tudi to pot je dobro opisala svoj dolgčas in da ni več lušno, ker nihče ne poroča o njihovem slavnem Oglesbyju in tako naprej. Rekla je tudi, da so ji Čehi peli za njen rojstni dan, čeprav tega niso vedeli in dostavila je, da so ji mogoče peli zadnjikrat. Torej je imela neko slutnjo, ki se je žal uresničila.

Ko sem bil z dopisi gotov, sem šel nazaj na prvo stran in najprej se ustavim pri Domačih vesteh. V drugem odstavku vidim, da so Thereso Dušakovo našli mrtvo in takrat mi je kar sape zmanjkalo. Nisem vedel, ali bi verjel ali ne, pa menda že mora biti resnica, ker za šalo ni tako pretresljivo poročilo.

Ja, saj pravim, danes tu, jutri tam. Padamo list za listom v večno pozabnost; danes ti, jutri jaz in tako naprej. Bojim se, da nas bodo te domače vesti počasi vse spravile k mirnemu počitku tu v tujini — in the Land of Promise . . .

Druga novica je pa ta: Dne 29. aprila je šlo več fantov k vojakom iz naše in herminieske naselbine. Ne vem za drugih imena kot za slovenske fante, kar pa tudi ni važno. Br. Matt Drap je izgubil svojega partnerja, kajti s sinom sta vedno skupaj delala, ali zdaj mu ga je pa Stric Sam vzel v armado. Torej so odšli Matt Drap ml., John Gerčar, Leo Zornik, John Rahne in John Maren — pet slovenskih fantov, kar že nekaj šteje. Če bo treba, bomo pa še mi šli, saj so nas registrirali 27. aprila.

Drugih posebnih novic ni. O delu ne bom pisal, kajti star pregovor pravi, kdor ne dela, naj tudi ne je. Ali temu ni tako: jesti se mora, ako hočeš živeti, pa če delaš ali ne.

Od 25. do 27. aprila smo imeli tako toplo vreme v tej okolici, da takega mogoče ne bo še ob četrtem žulaju. Vse je v cvetju, tako da prav lepo kaže, če ne bo kakega mraza proti koncu maja ali pa še prej. In tako je prav, naj vse dobro obrodi, tako da bo vsega za vse. Ali kaj, ker je vse tako drago, in z vsakim dnevom gredo cene življenskih potrebščin navzgor, tako da se res bojimo, kako se bomo prebili v tej vojni.

V zadnji vojni, se mi zdi, je bilo vse drugače. Bilo je več dela in več zaslužka povsod, tu in tam, ali dandanes je pa drugače. Danes so z delom zvezani tudi veliki stroški, kajti to niso mačje solze, ljudje božji, ker nekateri so vozijo 30 in več milj na delo v eno stran. Človek dela sedem ur (v majni), sedem ur se pa vozi, tako da je že ves utrujen od same vožnje, kaj pa še delo, ker povsod je priganjaštvo, kakor mi povedo, kajti jame so mehanizirane in ti ne plačajo zastonj sedem dolarjev na dan. Ali upanje imejmo, da bo nekega dne zasijalo lepše solnce in nas vse osvobodilo izpod sistema, v katerem danes čepimo kot piščeta pod koklo, ker se boje, da bi jih mraz ne dosegel. Ampak nekatere vseeno doseže, pa magari če v koklo zlezejo ob najhujši vročini. Tako je tudi z nami navadnimi trpini.

Frank Fink, 200.

Terezi Dušakovi v slovo

Oglesby, Ill. — Bilo je že poročano, da je tukaj preminila 22. aprila dobro znana dopisovalka Prosvete Terezija Dušak. Pokojna Tereza je že dalj časa bolehala, toda ona je vzela vse to za šalo. Zdravnik ji je dal zdravila za hud krvni pritisk, pa je vse proč zmetala. Kadar je prišla v druščino ali kadar jo je kdo srečal na ulici, je bila vedno korajžna in zelo vesele narave. In tako ni mogel noben človek misliti niti slutiti, da bi bila ona tako bolna, posebno ne, ker je bila tako močne postave.

Zadnjih par dni svojega življenja je pa tožila, da jo v želodcu zelo peče, kot pripovedujejo sosedje. In ker so jo pogrešali že dva dni, so se začeli pogovarjati, kje je Tereza. Navadno je vse zaklenila in šla v Chicago, sedaj so pa vedeli, da tja ni šla, ker ni še dolgo, ko se je udeležila Prešernovega koncerta. Pripovedovala je nam vsem, kako je imela "good time". To pot je bila namenjena iti v Cleveland. Imela je že kovčeg pripravljen poleg sebe, ko so jo našli mrtvo. Pred štirimi leti ji je umrl mož Frank, katerega je zelo pogrešala.

Pogreb se je vršil v nedeljo, 26. aprila, ob veliki udeležbi njenih sorodnikov, prijateljev in znancev, ki so prišli iz Chicaga, Depueva, Peruva in La Salla. Pokopana je bila po katoliških obredih na pokopališču St. Vincent.

Čitali smo njen zadnji dopis v Prosveti z dne 27. aprila, ki je bil zelo ginljiv. Meni se je zdelo, kot da jemlje slovo od svojih znancev in prijateljev, ker omenja, da smo nekdaj celo v kleteh plesali, pili in jedli in dobre volje bili. To je resnica. Take zabave so bile v naši kleti, kjer je dovolj prostora in tudi lesen poden imamo. V teh prostorih je bilo organizirano angleško poslujoče društvo 750 SNPJ. Pred več leti smo imeli tudi shode, na katerih so predavali dobro znani člani JSZ — Johnny Rak iz Chicaga, Anna P. Krasna iz Johnstowna — sedaj v New Yorku in več drugih somišljenikov.

Torej Tereza, naglo si se poslovila od nas. Počivaj mirno, a tvoj glas ne bo več donel med nami.

Christina Nadvesnik, 95.

Paul V. McNutt, načelnik nove komisije za mobilizacijo človeške sile.

S pota

V Duluthu, Minn., je umrl star naseljenec John Žitnik, rojen pred 84 leti v vasi Vin, Šmarje pri Ljubljani. V Ameriki je bil 51 let in delal je večinoma po gozdovih in rudnikih. Zadnje čase je bival v Duluthu.

Kot vidim v časopisu, nima sorodnikov. Pred nekaj leti mu je umrl sin na Elyju, Minn., nekje v Sloveniji pa ima omoženo hčer. To vem, ker sem mu urejeval neke spise radi njenih otrok. Povedal mi je tudi, da je v svojih mladih letih delal na Kavkazu v Rusiji in po ogrskih gozdovih. Obiskal sem ga mnogokrat.

Matija Pogorelc.

To in ono iz metropole

Cleveland. — V obligatni številki Prosvete z dne 29. aprila smo čitali preklic tretjega ohijskega dneva SNPJ, ki bi se imel vršiti na praznik ameriške neodvisnosti, 4. julija, v Bridgeportu, O. Bratje in sestre, bil sem malo presenečen ob tej novici; tudi težko mi je bilo pri srcu, kakor menda tudi marsikateremu drugemu dobremu, zvestemu in aktivnemu članu SNPJ, ki ni bil s tem korakom zadovoljen.

V isti številki Prosvete smo tudi čitali daljše pojasnilo Jožeta Snoyja, ki je navedel vzroke, zakaj se je ta ohijski dan SNPJ odložil ali preklical. Pisec teh vrstic verjame, da so navedeni vzroki upoštevanja vredni. Največji problem je v tem, ker nihče ne ve, kaj jutri pride in kaj čez mesec dni ali več. In ker se pri takih stvareh riskira velika vsota denarja, mora biti pripravljalni odbor zelo previden pri celi stvari. Ampak naj reče kdo kar hoče, podpisani "večni popotnik" bi vseeno riskiral; in gotov sem, da je enakih misli in želje tudi večina zastopnikov naše clevelandske federacije, in to tem bolj, ker je bila stvar že v tiru.

No, mogoče sem ali smo v zmoti, ampak nam je prvo za propagandno jednote, drugo pa — za copake, dragi moji. Ne veste, kako me je pri srcu grelo in mazalo, ko je naša federacija — kakor tudi ostale tri ohijske federacije jednote — že dve leti zaporedoma prejela nad $200 kot naš delež preostanka od teh dnevov. In dvesto copakov, bratje in sestre, niso mačkine solze!

Drugo in nič manj lažje vprašanje je, kaj naj storimo z narodnim jednotinim dnevom, ki se ima letos vršiti v Clevelandu za Labor day, in sicer na naših lepih in pripravnih izletniških prostorih, ki so last cleveland skih društev SNPJ. Tudi stojimo pred težkim problem morda še pred večjim, ker s je veliko večja in do septem je še več časa. In gotovo je se bo v tem času v več oziro poslabšalo, gotovo pa se bo težko dobil gasolin, olje in jerji". Zastopniki cleveland federacije bomo morali vze pretres ta problem. Spodaj pisani je za to, da vztrajam gremo naprej z delom. Ka bo. V slučaju kakšnega m bitnega neuspeha (izgube nam morala priskočiti na po jednota, seveda s copaki! ko o tej važni zadevi.

Druga novica, ki smo jo dan prej v Prosveti, je tudi ka in nenadna novica, in s da je preminula naša kole in dobra dopisovalka Te Dušak iz Oglesbyja, Ill. Pr čan sem, da je ta žalostna no dirnila pretežno večino čit ljev Prosvete. Kot sem že krat prej zapisal in tudi s poudarjam, je bila pokojna reza Dušak med najboljšimi pisovalkami in sploh dopis ci Prosvete ali drugih slo skih listov. To vam bo po marsikateri čitatelj ali čit ljica.

In ravno v isti Prosveti, v teri je bila novica o njeni n smrti, je bil tudi njen zadnj pis. Tudi ta dopis je bil zel nimiv in imeniten, ker je in mativen, zmeren in povrhu humorističen. In take dopis članke imajo naši ljudje, pr na večina čitateljev, najraj

Tako vidimo, da pešamo pri naših dopisovalcih. Za leta je umrlo že več dobrih pisovalcev Prosvete. Naj o nim samo tri. Prvi in najb dopisnik Prosvete in Proleta ki je umrl pred leti, je bil F Novak iz Milwaukeeja. D je bil tudi dober dopisov zvest član in agilen zasto Prosvete. To je bil stari Zidanšek, ki je umrl pred leti. Tudi on je mnogo pis večinoma dobro; posebno d je pisal za agitacijo jed (Seveda je imel svoje nava napake, kakor jih imamo vsi drugi.) Sedaj je pa u dobra dopisovalka Tereza šak.

Nekateri dopisovalci, med mi več dobrih, so pa prene Sicer se niso preselili v kr deželo, ampak so postali — mrliči. In to iz različnih v kov. Možno je, da bi kater teh zopet oživel in pričel z dopisovati v naš najboljši Prosveto. In tisti, ki še piš ostanimo kolikor je mogoče sti dopisovalci Prosvete, list brez dopisov je mrtev čeprav ta ali drugi ne ust vsem (kaj takega je tudi ne goče.)

Najlepše priznanje od strani, kot tudi od pretežne čine čitateljev, gre Milanu M vešku za njegovo kolono v dinih Prosvetah, kakor tudi pridnemu dopisovalcu Jo Snoyju iz Bridgeporta. Ob veliko trudita za dopisova kulturo, jednotine aktiv itd. In še več drugih dopisn je, ki jih bom imenoval po nu prihodnjič. Danes dodam eno priznanje, namreč Fra Barbiču iz metropole za nje tri predzadnje dopise.

Najbolj se mi je dopadel menda tudi drugim), oni Ba čev dopis, v katerem je opis zasluge in težave našega vzo ga pisatelja, dramatika in sp nega kulturnega delavca Eti Kristana ob priliki njegove

(Dalje na 3. strani.)

Skupina angleških vojakov v afriški puščavi.

Pred dvajsetimi let

(Iz Prosvete, 8. maja 1922)

Domače vesti. Slovenski s kujoči rudarji pišejo v Prosv da se jim prilega pomladni p tek . . .

Delavske vesti. Predsed Harding je pozval Lewisa, v telja rudarske stavke, k sebi konferenco.

Ameriške vesti. Debs je s vil, da se vrne v ječo, če ne b vsi politični jetniki takoj i ščeni.

Inozemstvo. Anglija in Ita se pogajata z Rusijo.—Italija razglasila prvi maj za "naro praznik."

Sovjetska Rusija. Rusko je močna karta ruskih delega v Genovi.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

PRISILNO DELO ŠTAJERSKIH SLOVENCEV V OBLASTI GESTAPA

(JIC—Izvirno iz Slovenije)

Iz Celja so nas slovenske aretirance najprej prepeljali v Maribor in nastanili v meljski vojašnici. Tam smo našli nad tisoč ujetnikov in beguncev, pa nič manj političnih kaznjencev. Ko smo stopali skozi kordon mrkih SS (nemška policija), sem med njimi zagledal nekdanjega uslužbenca pri Nabavljalni zadrugi, znanca Rozmana. Ta nam je pojasnil v slabi hrvaščini, da "nema" slame in bo treba ležati na golih tleh. V sobe so nas kar natrpali. Gestapovci so nam poprej vzeli prav vse, kar je kdo prinesel s seboj kot dar od domačih pred odhodom iz Celja. Takoj so začeli lajati na nas, suvati in poditi po hodnikih, zaničevati in psovati. Med aretiranci je bilo poleg moških tudi okoli 100 žensk.

Dnevni red je bil jako natančen in strog. Vstajali smo že ob petih in takoj je bilo treba na delo. Ob pol šestih je že vse snažilo stranišča, hodnike in sobe. Ves čas so nas obdelovali na vse načine, da je bilo delo jako mučno.

Prve dni maja so nas začeli pošiljati tudi na delo izven kasarne in sicer najprej samo najlže. Podirati smo morali pravoslavno cerkev. Dne 4. maja je bilo jako slabo vreme, pa smo morali vseeno ves dan delati na dežju in v mrazu. Da bi se preoblekli, ni bilo misliti, zato so se mnogi močno prehladili. Zdravniške pomoči pa ni bilo skoraj nič.

Ko je bila pravoslavna cerkev podrta, so nas začeli nagajati ropat in razdirat drugam. Vsako jutro so nas sklicali skupaj iz posameznih sob okoli 100 fantov in 20 deklet. Odpeljali so nas v palačo Union in nas razvrstili po skupinah, ki so se potem razkropile na razne strani. Nekaj jih je ostalo v kuhinji Uniona, ostali so odšli ali v frančiškanski samostan ali v dijaško semenišče, v bogoslovnico, v klavnico in tako dalje. Povsod je bilo "dela" za nas, ki smo morali pod nadzorstvom Gestapa odnašati vse, kar se je dalo.

V unionski kuhinji je bilo res dosti opravkov. Skozi Maribor so tiste dni prihajali tisoči fantov in deklet iz Bosne, Srbije in Banata, pa tudi iz Madžarske na delo v Nemčijo. Vsak dan smo pripravili kakih 2000 obedov. Ko je zmanjkalo blaga, so nas gestapovci naložili na avto ter odpeljali v razne mariborske trgovine. Tam so kar zahtevali, bolje rečeno vzeli vreče moke, krompirja, testenin, sladkorja in sploh vsega, kar se je dalo najti. Krompirja smo znosili skupaj več sto ton. Bili smo vsi blatni, raztrgani, umazani, poleg tega še lačni. In vendar smo videli v kuhinji in v skladišču polno pokvarjene moke in mastil, gnilega krompirja in tako dalje. To je prišlo od tod, ker so imeli na skrbi te reči nezmožni ljudje, ki še nikoli niso nič delali, večinoma pravi potepuhi. Sedaj so pa dobili vso oblast v službi Gestapa, pa so svoj čas rajši uporabljali v to, da so se nad nami znašali, namesto da bi se bili zavzeli za svoje naloge.

V drugih prej omenjenih poslopjih so tudi vse izropali in pobrali. Kjer ni bilo več zalog hrane, so odnesli posteljnino, obleko, pohištvo. V sobi semeniškega prefekta Bombeka smo našli krasne knjige in slike. Vse smo morali razmetati po tleh. Neki Obrižan iz Rimskih Toplic se je upral in ni hotel vreči na tla razpela. Gestapovec mu ga je iztrgal iz rok in sam treščil po tleh.

Pozneje smo začeli obiskovati tudi deželo. Naložili so nas na avto in nas odpeljali v Kamnico. Kmetom so kar na lepem zaplenili les in drva, mi smo jih pa morali nalagati na avto. Kmetje so mislili sprva, da bodo dobili odškodnino in so bili naših obiskov še veseli. Toda mogoče, so se uračunali.

Drva in les smo vozili ob vsakem vremenu. Naložili smo jih najprej visoko, potem smo sami splezali na vrh ter oddrdrali v Maribor. Šofer je pa nalašč tako nerodno vozil, da so nas veje obcestnega drevja teple po obrazih. Ambrožič si je ob taki priliki raztrgal vso obleko, ko ga je vejevje oplazilo čez in čez.

Še v bolj oddaljeno okolico so pa hodili rekvirirat svinje. Prav v Slovensko Bistrico, Konjice, Celje in celo v Savinjsko dolino so jih hodili ropat. Med nami jetniki je bilo šest mesarjev in ti so morali dan na dan hoditi v klavnico klat skupaj zvožene svinje. Boljše meso je izginilo že v klavnici, slabše so dali prepeljati v naše taborišče in so nas krmili z njim. Kruh je bil pa dober, samo malo ga je bilo: po en kilogram za tri dni.

Oni, ki niso bili poslani na delo izven kasarne, so dobili vsakovrstno zaposlitev "doma". Mnogokrat smo stoje ali kleče pobirali drobne slamice in blato po dvorišču in okoli kasarne. Če smo se še tako potrudili, da bi surovinam ustregli, je bilo vedno kaj narobe. In potem so nas nagnali v klet, kjer so nas na vse načine mučili za kazen.

Konjiški arhidijakon Tovornik, kaplan Jager in znani dramaturg Petančič so bili zvesti čistilci stranišč. Ko je bilo delo opravljeno, so prišli gestapovski nadzorniki na pregled. Glavni čistilec je moral dobesedno poročati: "Das Scheishaus ist rein!" Toda to ni bilo dovolj. Moral je vpričo gestapovca z golo roko seči v stranišče in tako dokazati, da je res. Če gestapovec ni bil zadovoljen, je bilo treba znova začeti, včasih so pa prišle batine ali celo v klet je bilo treba iti na posebno kazen.

Na dvorišču kasarne je bila globoka jama, ki so vanjo metali vsakovrstne odpadke, blato, smeti in drugo. Dne 26. maja so sklicali skupaj same duhovnike in jim "poverili" nalogo, da jamo očistijo. Morali so pa delati z golimi rokami in tako vso nesnago znesti čez ulico.

(Dalje prihodnjič.)

Avstralski vojak na straži.

Naročilo Nikole Tesle

Mojim bratom v Ameriki!

New York, aprila 1942.

Letos se bo odločila usoda vsega sveta. Tega leta morajo biti sile zla, ki se zbirajo okrog Hitlerja, uničene. Vsak dan dobivamo dokaze za to v sili udarcev sovjetske Rusije in naših sijajnih vojakov v Jugoslaviji in na Balkanu. A samo te sile niso zadosti. Za uničenje sil zla je potreben složen napor vseh zedinjenih narodov in sicer takoj, do skrajnih mej. Vsaka zamuda v teh skupnih naporih narodov bi prinesla nepopravljive posledice.

Predsednik Roosevelt in šef produkcije Donald Nelson sta zopet poslala poziv ameriškemu narodu, delavcem in posredovalcem, naj po svojih močeh pomagajo izpolniti načrt vojne produkcije. Izpolnjevanje naročila slavnega ameriškega predsednika in največjega genija v zadnjih stoletjih je dolžnost vsakega poštenega človeka. Za izpolnjevanje tega pa je potrebna med nami sloga. Vsak razdor med tistimi, ki naj bi dali od sebe vse kar morejo, škoduje skupnemu prizadevanju in daje podporo zlu.

Zaradi tega, bratje in sestre kot najstarejši Srb, Jugoslovan in Amerikanec naše krvi v Združenih državah vam pošiljam to pismo in vas prosim, da izpolnjujete naročilo predsednika Roosevelta. Naš narod kaže tako moralno moč, da nas ves svet spoštuje. Kar so storili naši bratje v stari domovini, je vredno duha, ki je navdahnil našo narodno pesem. Kakšno duševno moč, kakšno odločnost, neustrašenost in junaštvo so pokazali tisti naši mladi dečki, ko so pred cevmi nemških pušk ponosno zaklicali: "Mi smo srbski otroci. Streljajte!" Kako ponosni smo v zavesti, da v vsej svetovni zgodovini ni tako veličastnega zgleda. Ti naši mučeniki bodo stoletja živeli v našem spominu in nas navduševali za nesmrtna dela.

Ne dovolimo, da bi veličastje teh del trpelo zaradi hujskanja k sovraštvu — ne proti silam zla, temveč proti svojim bratom. Usoda Srbov, Hrvatov in Slovencev v stari domovini je nerazdružna, pa naj sovražnik poskuša karkoli hoče. Tukaj je neprimerno lažje izvrševati dolžnost kot pa v krvavih spapodih na Balkanu. Močnejši, sijajnejši in obveze do mučeništva našega naroda, do Amerike in do človeštva. Kdor dela drugače, ni na dobri poti.

Vaš brat
Nikola Tesla.

Agitacija za prodajni davek

Rooseveltov program naletel na opozicijo

Washington, D. C., 7. maja. — Kongresni odsek za pota in sredstva je namignil, da ne bo odobril Rooseveltovega davčnega programa, če ne bo ukljuceval provizijo glede splošnega federalnega prodajnega davka. Roosevelt je pozval kongres, naj naloži dodatne davke korporacijam in na dohodke posameznikov, da vlada dobi $7,610,000,000 za financiranje vojnih operacij.

Agitacija za federalni prodajni davek se vrši v kongresu in zunaj kongresa in ima podporo zlasti pri reprezentantih mogočnih industrijskih korporacij. Če bodo uspeli, bo novo davčno breme naloženo onim, ki ga že zdaj komaj zmagujejo.

Kongresni odsek je začel razpravljati o načrtu zvišanja davkov na dohodke. Kongresnik Disney, demokrat iz Oklahome, član odseka, je dejal, da bi prodajni davek prinesel v federalno blagajno najmanj dve milijardi dolarjev letno.

Hitlerjev prvi glavobol

Ruski milijoni delajo Hitlerju preglavice, toda noben človek se mu ni postavil tako po robu kot ta . . .

Šestkolesni avto s črno-rdečim kljukastim križem je zadrsal okrog ostrega ovinka pred malo srbsko vasjo in se ustavil pred kmečko hišo. Čreda nemških vojakov z jeklenimi čeladami je pod vodstvom mladega častnika poskakala iz njega in se napotila proti četvorici kmetov, ki so stali pred hišo. Vojaki so jih začeli pretipavati, če nimajo morda skritega orožja, častnik pa je spraševal:

"Kje so vaši papirji? Zakaj ste se tukaj zbrali? Odkod ste prišli? Ali ste bili kdaj v jugoslovanski vojski?"

Domačini so topo strmeli vanj. Nekdo je zagodrnjal, če ne bi morda hotel častnik govoriti malo bolj počasi? Da ga ne razumejo čisto dobro. Častnik se je silno razjezil. To je bila žalitev za Reichswehrschule fuer auslaendische Sprachen, kjer se je učil srbščine v posebni šoli za jezike zasedenih dežel.

Ponovil je vprašanja, to pot kriče, izzivalno gledajoč postavnega črnolasega fanta, ki se je zdel med vsemi najbolj prebrisan. Fant je odgovarjal za vsakega posebej, pazljivo, a nič v strahu; natančno in vendar nič sumljivo. Častnik si je zapisoval odgovore v majhno beležnico. Ujemali so se. Zaprl je beležnico tako glasno, da se je slišalo in ukazal svojim ljudem nazaj v avto. Še zadnje svarilo iz avtomobila, grožnje, potem je avto oddrdral in pustil oblak prahu za seboj. Kmetje so dolgo gledali za njim in molčali, dokler ni izginil za vogalom.

Potem se je eden med njimi zasmejal in menil: "To le je bilo pa presneto blizu, Draža." Postavni rdečelasec je obrnil glavo proti gozdovom, kakšnih sto metrov proč.

"Že res, bilo je vroče — pa prav tako vroče zanje, kakor za nas."

V gostem grmovju na parobku gozda so bili skriti vojaki z mitraljezom. Ves čas pogovora so bila njih oči oprte v Nemce. Kajti general Dragoljub Mihajlović, jugoslovanski vojni minister, je silno praktičen človek. Pri izvrševanju svojih dolžnosti je vedna poti. In potuje s pametjo.

Mihajlović ni Scarlet Pimpernel in se ne bojuje sam proti vsem, burkasto in s potegavščinami. On je vrhovni poveljnik vojske, ki šteje stotisoče in njegova vojska je ves čas v resnih bojih z nemškimi in italijanskimi zasednimi vojskami.

Za protiutež sovražnikovi premoči v orožju uporablja poseben način bojevanja izkoriščavajoč svoje poznanje terena in planinskega bojevanja od hrvatskih ravnic do srbskih gora. "Vojna ljudstva", ki jo tvega Mihajlović, ne odneha ne za trenotek.

Kadar sovražnik zasede vso deželo, je treba pač hrabrosti za tako vojno, hrabrosti prav posebne vrste. Vsak udarec je izzivanje smrti. Ženske in otroci, rodbine, sorodniki, vasi in celo mesta plačujejo krvavi davek za odpor moškega prebivalstva, ki ne pozna besede "predaja".

"Bolje rat nego pakt; bolje grob nego rob", je geslo četniškega gibanja, ki ga vodi general Mihajlović.

To niso poceni besede in ne bežna krilatica, ki jo govoriš v pogovoru na cesti. Tisočem in tisočem junaških četnikov so te besede prirasle k srcu in vsako uro svojega življenja jih vnovič potrjujejo s svojimi dejanji. Domačija, udobnost, varnost, življenje, to jim vse skupaj nič ne pomeni — oni plačujejo teror s terorjem.

Celo nemški general Ludendorff, katerega besede so bile Hitlerju zgled za njegov nauk in filozofijo o vojni umetnosti, je napovedal, kaj se bo zgodilo in posvetil celo poglavne "legijam, ki se še naprej borijo."

"Civilno prebivalstvo dežele, ki noče odnehati z zahrbtnim bojevanjem, mora prestajati vse najhujše", je pisal, "Stiska in trpljenje prebivalstva v taki deželi lahko povzroči "vojno vsega ljudstva". Taka stvar pa je mogoča samo tam, kjer je moralna moč ljudstva silna in bojaželjnost nepremagljiva". Potem pa priporoča proti "takemu narodu: politiko nasilja".

Noč in dan se general Mihajlović in njegova vojska bori za življenje. On sam ima za tako stvar zadosti vojaških izkušenj. Rodil se je v Požarevcu v stari Srbiji. Bil je sin edinec polkovnika srbske vojske. V vojski je bil od leta 1910, ko je petnajst let star vstopil v srbsko vojaško akademijo v Beogradu. V vseh svojih dejanjih je neustrašen in celo drzen. Navadno nosi očalaščipalnik, ki niso preveč v skladu z njegovo veselo naravo in njegovimi navadami, ki jih je obdržal po očetu. Kakor vsi Slovani, je tudi on veseljak in vročekrvnež hkratu in nekega dne ga je njegova trma spravila v prav resen prepir z visokimi glavami generalnega štaba.

Ko je bil še gojenec vojaške akademije, je Draža Mihajlović dvakrat zamenjal šolsko klop z vojaškimi jarki. Prvič je služil v šumadijski diviziji v vojni za balkansko neodvisnost. Potem se je vrnil v šolo s častniškimi obšitki in z odlikovanjem "Miloša Obilča" za osebno hrabrost. Drugič je moral pustiti svoje šolanje, ko so avstrijski topovi zagrmeli čez Donavo na njegov ljubljeni Belgrad. Že prvo leto v svetovni vojni je bil nevarno ranjen in je dobil odlikovanje Belega orla z meči za hrabrost v bitkah na Čeru in pri Suvoboru.

Leta 1917 je bila na solunskem bojišču sestavljena iz jugoslovanskih dobrovolcev iz sev. in južne Amerike in Kanade prva jugoslovanska divizija. Mihajlović je bil poveljnik njene mitralješke čete. Spet je bil ranjen, toda zvečer pred veliko zavezniško ofenzivo na Balkanu leta 1918 jo je pobrisal iz bolnice in se pridružil svoji četi. V odločilni bitki, s katero je bila solunska črta prebita, se je silno junaško boril proti Nemcem in Bolgarom. Prišla je zmaga zaveznikov. Vrnil se je v svojo osvobojeno domovino z najvišjim jugoslovanskim odlikovanjem na prsih, s Karadžorđevo zvezdo z meči.

Potem se je posvetil študiju. Prečital je prav vsako vojaško knjigo in knjižico, v vseh dvanajstih jezikih, ki jih je obvladal. Kot profesor za bojevanje pehote je učil, da majhne države ne morejo in ne smejo tratiti denarja za take drage stvari, kot je n. pr. bila Maginotova črta, naj se rajši posvetijo obrambi "v globino."

Šest mesecev, preden so nemške obklopne divizije strle Francijo, je v dveh pet-urnih predavanjih jugoslovanskim generalštabnim častnikom dejal, da se bo stara strategija zlomila pod težo motorizirane vojne. Če bodo Nemci napadli Jugoslavijo, je dejal, jugoslovanska vojska ne bo mogla držati neke določene črte in edini način obrambe proti navalu tankov in letal bi bila razpršitev vojske in bojevanje iz zasede.

Zaradi takih odkritih vojaških nazorov in zaradi svojih nagnjenj k demokratičnemu mišljenju je bil v nekaterih jugoslovanskih vojaških krogih, zlasti v tistem, ki ga je vodil general Nedić, jugoslovanski Petain, precej slabo priljubljen.

(Dalje prihodnjič)

Člani odbora najemnikov piketirajo urad organizacije hišnih posestnikov v Seattlu, Wash., v znak protesta proti zvišanju stanarine.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawndale Ave. **Chicago, Illinois**

GLAVNI ODBOR

Izvršni odsek

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
WILLIAM RUS, pomoč. taj. ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blagajnik ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasila ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podpredsednika

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik ... Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik ... 3587 W. 65th St., Cleveland, Ohio

Distriktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje ... 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje ... R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje ... 7925 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje ... 3979 Randall St., St. Louis, Mo.
URŠULA AMBROŽIČ, peto okrožje ... 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šesto okrožje ... 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odsek

MATH PETROVICH, predsednik ... 253 E. 151st St., Cleveland, Ohio
VINCENT CAINKAR ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL ... 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JACOB ZUPAN ... 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. LOTRICH ... 1937 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
RUDOLPH LISCH ... 700 E. 260th St., Cleveland, O.

Porotni odsek

ANTON SHULAR, predsednik ... Box 27, Arma, Kansas.
FRANK VRATARICH ... 315 Tener St., Luzerne, Pa.
FRANK BARBIČ ... 1991 Muskoka Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW VIDRICH ... 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
JOSEPHINE MOČNIK ... 772 E. 185th Street, Cleveland, Ohio

Nadzorni odsek

FRANK ZAITZ, predsednik ... 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MILAN MEDVEŠEK ... 16202 Arcade Ave., Cleveland, Ohio
ANDREW GRUM ... 17132 Snoden, Detroit, Mich.
JOHN OLJP ... 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAJ ... 25 Westclax Ave., Perú, Ill.

Zdravnik

F. J. ARCH ... 818 Chestnut St., N. S., Pittsburgh, Pa.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

letnice. Odkrito rečeno, da je bil tisti dopis naravnost imeniten in popolnoma resničen. Tudi prej je bil sem in tam kak njegov dopis koristen in dober, ampak predzadnji trije so med prvimi. Bog te živi, France, ako boš še naprej tako pisal in pretežna večina čitateljev ti bo dala priznanje, ne pa samo črnogledi, katerim je samo 'špikanje' všeč. Ne rečem, da sem pa tam ni potrebno "pošpikati" iz načelnega stališča "najsvetejših", Grdinovih in drugih takih hinavcev. Ampak dovolj o tem.

Dne 30. aprila je bila v središču Clevelanda velikanska parada ali manifestacija za nakupovanje vojnih bondov in za civilno obrambo. Kot so poročali po radiu, je korakalo nad 120,000 oseb. Tudi za to manifestacijo ima največ zaslug naš vrli župan Frank J. Lausche. Res priden in skrben mož. To je razvidno tudi iz tega, da so cincali že več kot dvajset let s pogodbo med mestom in družbo poulične železnice, a niso ves ta čas nikamor prišli.

Sedaj, ko je Frank Lausche prijel za vajeti, je pa bila sklenjena pogodba in cestno železnico je prevzelo mesto v svoje roke. Seveda ne bo vsem niti s tem ustreženo. Nekateri se boje politične korupcije. Upanje pa je, da bo poulična upravljana v splošno korist ljudstva veliko volje kot je bila pod privatnim lastništvom. Upam, da bodo tudi uslužbenci še prilično zadovoljni, vsi pa menda ne.

Anton Jankovich, zastopnik.

MATERINSKI DAN

"In mother's memory
wear flowers white;
For living mothers,
flowers bright."

Te štiri vrstice je zapisala Ann Jarvis iz Philadelphije v počast njene pokojne matere in katere so začele naše vsedeželsko priznanje Materinskega Dneva, ki se je oficijelno pričel leta 1908.

To nedeljo bo na milijone mož, žensk in otrok nosilo bele ali živobarvne cvetice v znak priznanja in ljubezni do žene, katera je umrla, da bi oni živeli. Danes imajo ženske raje krasne šopke (corsages), posebno če so njihove matere še žive, kakor pa samo eno živobarvno ali belo cvetko, ki naj znači to kot poseben dan.

Izmed mnogih sezonskih cvetic, katere se nosi v čast umrli materi so nekatere gladiole, tulipe, marjetice, vrtnice in nageljni. Skoro vse te cvetice se lahko dobi v živih barvah, katere pomenijo živo mater.

Moški bodo našli par "corn flowers", en sam rdeč nagelj ali rdečo vrtnico najbolj primerno gumbnico za živečo mater, ali pa belo marjetico in bel nagelj za moške, katerih mati je umrla.

POČASTITE VAŠO MATER S CVETLICAMI.

IZ NAŠIH KRAJEV

ZOFKA KVEDER

DOMA

(Nadaljevanje.)

Bilo mu je, kakor da se mu je zmešalo, kakor da sanja težke, mučne sanje. Stisnil je pesti in z vso močjo udaril po glavi. Norec, spametuj se! Doma si. Na edinem, sladkem, najlepšem svojem domu. Odpočiješ si in oddahneš v toplini domačega ognjišča. Vse te je veselo, v vsakem očesu čitaš ljubezen.

Haha!

Bridko mu je bilo, bridko, bridko . . .

Vrgel se je na tla in zaplakal kakor malo dete, ki je samo in ubogo ostalo na svetu. Že leta ni jokal ali danes je moral. Saj je bil doma brez doma.

Zaprl se je in celi dan in celo noč je gledal skozi odprto okno, kdo ve kam, z bolečim, raztrganim srcem.

•

Drugi dan je odšel v gozd. Celo dopoldne je blodil okrog. Opoldne je v neki gostilni pil malo vina s črnim kruhom, potem se je vrnil nazaj proti domači vasi. Na parobku nad vasjo je legel pod smreke in se zagledal v to pokrajino. To je bil še njegov gozd, to je bila še njegova dolina, to so bila še njegova polja. Tam zadaj je stala na griču bela cerkev, nebo je bilo visoko in globoko, jasno in praznično. In kako čudovito so se slikali temni hribi od te blesteče modrine, kako čudovito se je belila vas med poljem. Tam onkraj vasi pod gozdom na prostranem pašniku so palili dečki smrečje.

Mirno se je dvigal zlatorumen plamen v toplem ozračju, prozorni dim je brzo izginjal pod smrekami. Vžgal je suho brinovo vejo pred seboj. Gorela je brez dima, a dišalo je prijetno in mamljivo. Ko je takole nekdaj kuril na paši, — vriskal in ukal, rezal pokalice iz bezga in pekel krompir . . . Kje so tisti časi? . . . Doli v vasi je zalajal pes ali zakikirikal bojevit petelin, zacinkalo zvonce ob govedi, zaplakal otrok — vse se je slišalo sem gori pridušeno in sanjavo. Uspavali so ga ti daljni odmevi, ta sveži, močni, a vendar topli, mehki zrak, to šumenje smrekovih vrhov nad njim in to solnce, te jasne, smejoče se barve, ki so polnile dolino. Izginila mu je zavest in trdno je zaspal. Solnce se je že nagibalo za hribe, ko se je prebudil čil in okrepčan.

Pa se vendar odpočijem doma! je mislil pol žalostno, pol veselo.

Šel je doli v vas. Ni hotel iti po stezi za vrtovi, po cesti je šel sredi vasi. Neprijetno mu je bilo ono pozdravljanje in vpraševanje; ali ker mora biti, naj pa bo, bolje prej ko pozneje.

Vas je oživela. Pred hišami so stali kmetje, stari in mladi, ki so ravnokar prišli s polja. Ženske so hitele po vodo in pripravljat večerjo. Otroci so razgrajali in razposajeno letali semtertja. Čreda se je razpustila po vasi, zarožljale so hlevske duri, par kletev se je čulo.

Takoj pri prvi hiši so ga ustavili. Kako in kaj? Kje je bil, kaj je delal, kako se mu godi, kaj hoče biti, kdaj in kje? Če je zdrav, če so doma veseli, zakaj ni hotel pravzaprav študirati za gospoda, kako se mu doma dopade i. t. d. Cela ploha! Videl je nekaj znanih deklet — zdaj so bile že mlade žene, prehitro uvele in prerano ostarele. Kake lepote so bile svoj čas! Zdaj so imele upala, bleda lica, utrujene poglede, oblačile so se zanikarno in govorile so, kakor da so že starke. Same nadloge! Dela dosti, malo veselja. Ah, kje so dekliška leta! Zaslišal se je otroški krik iz hiše, kaka deklina pa je zakričala: Mleko kipi! Zabela se pali! In odbežale so vse prestrašene. Videl je mlade može, s katerimi je nekdaj fantoval. Gnali so živino napajat, važno kadili iz kratkih vivčkov ali pa čikali cesarski tobak za štiri krajcarje in ošabno pljuvali okrog sebe. Bili so že vsi gospodarji, imeli so že vsak svojo družino, in Toneta so vsi nekako prezirljivo pogledovali.

— Za kaj pa študiraš, kaj? —

— Za doktorja jezičnega. Za advokata. —

— Viž, viž . . . Jaz imam namreč pravdo. Zaradi meje. Ožreti me hočejo, ali jaz se ne dam. Po mapi imam, veš, toliko . . . — in začela se je neskončna povest, katero je moral poslušati. Ko je na koncu svetoval znancu, naj odstopi od tožbe, razsrdil se je ta: — Saj nisem norec, hudiča! — in ko se je Tone odmaknil par korakov, slišal je za seboj: — Vsi so enaki, ti škrici gosposki! Je že onega videl, pa me hoče uloviti. Ne boš, Jaka! —

Stara ženica ga je srečala: — Jemenista Koroščev! Ali so se postarali. — Podala mu je roko in pozdravila sta se gostobesedno, vprašala se po zdravju, potrdila, da leta hitro teko, potem je ženica ljubeznivo pristavila: — Pa škoda zanje, tako so dobri in prijazni! Takega gospoda ne najdeš v devetih farah. In kakšno veselje za našo vas! Kakšna čast! Škoda, škoda. Seveda ni vsak poklican . . . — Pa brez zamere! In pa kaj oglasijo naj se pri nas, dobre hruške imamo. —

Odhitela je. On pa se je bridko nasmehnil. Ženica ga je še "onikala", kakor takrat, ko je bil še v semenišču. Drugi so ga zopet tikali. Ah, da, na to ni mislil. Izkazil je domači vasi vesélje, ni delal časti svoji fari.

Dobra volja mu je prešla, bil je zmučen od vsega tega vpraševanja in pozdravljanja, potrt in žalosten je stopil v očetovo hišo.

Sedeli so pri večerji vsi domači in dekla. Mati je položila še za njega cinasto žlico na mizo, ko je prišel. Segel je parkrat v skledo, a mu ni dišalo. Vsi so molčali, resno in tiho se je jedlo. Ko so končali in odmolili, so ženske odšle v kuhinjo, oče se je nekam izgubil, menda k sosedu, ostala sta sama z bratom. Nihče ga ni ogovoril ali vprašal, kje je bil čez dan.

— Pojdiva na vrt, — je rekel brat in šla sta.

— Kod si pa hodil? —

— V gozdu sem bil in po hribih. —

— Da te to veseli! Jaz sem mislil, da si bil v trgu. Kaj si pa delal tam? —

— Nič. Hodil sem in gledal okrog. Dopade se mi. Danes je bil lep dan. —

— Samo vroče je bilo. Jaz sem ves spoten, kakor da bi bil zbit, — je rekel brat in legel na klop. — Človek celi dan dela kakor črna živina.

Tone je slišal nekako očitko v glasu, pa je molčal.

— Lepo vam je pa vseeno, vsem vam študiranim, — je pogodrnjal brat. — Če bi bil jaz takole na tvojem mestu! —

— Ni tako lepo, kakor si misliš. Vsak ima svoje skrbi. In jaz jih nimam malo. In delati moram tudi, če hočem biti živ in morda še teže kakor ti. —

— Hm. Jaz ne vem. Ali meni ni lahko, to vem. — Posadil se je. — Glej, že šestindvajset let sem star, vsi moji vrstniki so gospodarji, meni pa oče še zdaj ne dajo čez. Imel sem dekleta tri leta, pa letos spomladi se je omožila drugam. "Tebe se nikoli ne dočaka," mi je dejala njena mati in prav je imela. Vsega sem že sit. Hlapčeval pa večno tudi ne bom doma. Še nekaj časa počakam, potem pa tožim za doto in pojdem. —

— Pa zakaj ti oče ne prepišejo grunta? — je vprašal Tone s težavo.

(Dalje prihodnjič.)

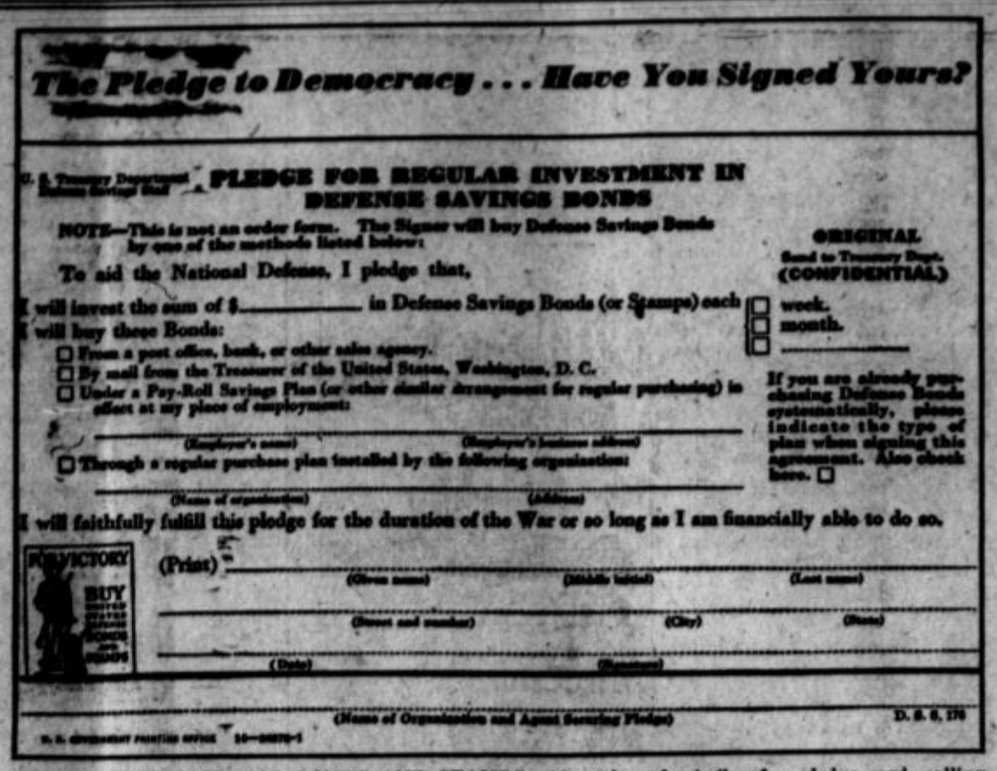

The Pledge to Democracy . . . Have You Signed Yours?

U. S. Treasury Department, Defense Savings Staff

PLEDGE FOR REGULAR INVESTMENT IN DEFENSE SAVINGS BONDS

ORIGINAL. Send to Treasury Dept. (CONFIDENTIAL)

NOTE—This is not an order form. The Signer will buy Defense Savings Bonds by one of the methods listed below:

To aid the National Defense, I pledge that,

I will invest the sum of $_____ in Defense Savings Bonds (or Stamps) each ☐ week. ☐ month. ☐ _____

I will buy these Bonds:

☐ From a post office, bank, or other sales agency.

☐ By mail from the Treasurer of the United States, Washington, D. C.

☐ Under a Pay-Roll Savings Plan (or other similar arrangement for regular purchasing) in effect at my place of employment:

_____ (Employer's name) _____ (Employer's business address)

☐ Through a regular purchase plan installed by the following organization:

_____ (Name of organization) _____ (Address)

If you are already purchasing Defense Bonds systematically, please indicate the type of plan when signing this agreement. Also check here. ☐

I will faithfully fulfill this pledge for the duration of the War or so long as I am financially able to do so.

FOR VICTORY BUY UNITED STATES DEFENSE BONDS AND STAMPS

(Print) _____ (Given name) _____ (Middle initial) _____ (Last name)

_____ (Street and number) _____ (City) _____ (State)

_____ (Date) _____ (Signature)

(Name of Organization and Agent Securing Pledge)

D. S. S. 170

U. S. GOVERNMENT PRINTING OFFICE 16—66370-1

NEW PLEDGE CARD FOR BONDS AND STAMPS: Above is a facsimile of a pledge card, calling for the systematic purchase of Defense Bonds and Stamps, which every American citizen is now being asked to sign. The country must have billions of dollars to carry on the war. When you are approached be sure you sign one of these pledge cards for as much as you possibly can!

notek kasneje se je odprlo sto duric. In iz njih so vrvele samo mravlje. Tekale so semintja in se veselile spomladanskega solnca.

"Zdaj gremo na delo," je zapovedala stara mravlja. "Šestero vas vzame polmrtvo muho od lanskega leta, ki leži tamle, in jo zanese doli ličinkam. Prva kompanija odkoraka in skrbi za nabavo jedi. Druga kompanija popravi mravljišče na severni strani, sneg ga je vsega potlačil. Tretja kompanija odpre ostala vrata in prezrači brežuljek doli do kleti. Četrta kompanija znosi bube na solnce. Ampak jamčite mi s svojim življenjem, da se ne prehlade. Kakorhitro zagledate najmanjši oblak na nebu, znosite jih v trenotku zopet doli."

Mravlje so tekale, kakor naglo so mogle, da izvrše povelja, ampak prišlo jih je vedno več navzgor, tako da je brežuljek ves čas mrgolel od mravelj. Zdaj je prišla že četrta kompanija z bubami, majhnimi, o k r o g l i m i stvarcami, ki so izgledale kot jajca in so tudi bila mravljinska jajca; nosile so jih v čeljustih in jih polagale previdno na solnce, kjer je bilo najbolj suho; in potem so hitele takoj zopet doli, po še več bub.

"Glej, glej," je rekel ščinkovec. "Bube izgledajo zelo okusno."

"Svetujem ti: čuvaj se," je rekla stara mravlja. "Znamo se braniti, verjemi."

"Ah kaj!" je rekel ščinkavec. "Svobodnega ptiča, kakor sem jaz, boš pač pustil letati."

Oba ščinkovca sta se nagnila nad mravljišče in odprla kljune in prhutala s perutnicami. Ampak stara mravlja je komandirala z močnim glasom:

"Prva baterija . . . pripravite se za streljanje . . . snemite topove . . ."

V istem trenotku je leglo sto mravelj na hrbet in pomolelo zadek v zrak.

"Ogenj!" je zapovedala stara mravlja.

Sto finih curkov je brizgnilo navzgor in zadelo ščinkovca v oči in odprte kljune. Zakričala sta in pihala in zletela višje na drevo.

"Kakšna vragolija je to?" je kričal ščinkovec.

"To je mravljinska kislina," je zaklicala stara mravlja. "Pustata nas pri miru!"

Zabavljaje in napol slepa sta odletela ščinkovca v gozd. Stara mravlja pa ni več mislila na nju nego je zapovedovala dalje, ostale pa so tekale proč in se vračale in zopet tekale proč.

Potem se je vrnila prva kompanija s krmo.

"Šesta kompanija nastopi in prevzame živila!" je zapovedala stara.

Potem se je obrnila k prvi kompaniji.

"Predajte!" je komandirala.

In vse mravlje so predale, kar so bile našle; in šesta kompanija je prevzela in stekla s tem v brežuljek.

"Poberite se in prinesite več!" je zapovedala stara mravlja. "Kaj koristi to malo?" med temi besedami je prekrižala svoje tipke in se globoko poklonila.

Skozi najširša vrata je prišla zelo velika, debela mravlja. Za njo je korakalo trideset navadnih mravelj, ki so se priklanjale, kadarkoli se je ona mravlja obrnila, in ki so pazile na najmajnši migljej svoje gospodinje.

"Dobro jutro, veličanstvo," je rekla stara. "Pozdravljena v solnčnem svitu! Smem li vprašati, če so tudi ostala veličanstva na potu?"

"Ne vem, ne brigam se za to," je odvrnila rejena mravlja. "Ne brigam se za solnčni svit . . . ne brigam se za sploh kaj . . . Nočem več leči jajec."

"Tudi ni potrebno, veličanstvo," je rekla stara. "Brežuljek je resnično dovolj polen. Dovolj skrbi imamo in nadlog, da nabavimo zadostno živeža za vse. Upam, da se veličanstvo počuti dobro in da je spremstvo poslušno in pokorno?"

"Ne brigam se," je odvrnila kraljica. "Kje so moje peruti? Želim se izpreleteti na solncu."

"To je žal nemogoče, veličanstvo. Kakor se bo veličanstvo spominjalo, izgubilo je veličanstvo lanskega leta pri obžalovanja vrednem ponesrečenju krila neposredno po poroki vašega veličanstva."

Posledica teh besed je bila, da je kraljica hlastnila s svojimi čeljustmi po mravlji; ali bila je predebela in prestara, da bi jo mogla doseči. "Nesmisel, klepetanje . . .zarobljenka stara . . . sama sem jih odtrgala . . . no, čakaj . . ."

Racala je dalje, spremljana od svojega spoštljivega spremstva. Za njo so prišle še druge kraljice, ki so imele vse podobna spremstva, in katere je s pozdravljala z največjo po nostjo. Hodile so okoli, pos tupatam, pokramljale nekol se pustile pitati in odhajale pet v mravljišče.

(Dalje prihodnjič.)

Dvonožec

Narèvoslovne pravljice

Spisal KARL EWALD
Prevedel FRANC BOLKA

(Nadaljevanje)

In bukvam je rekel:

"Kaj sem pač naredil, ko sem vam pomagal, dokler ste bile še majhne! Kakšen star norec sem bil! Poprej smo bili mi hrastje gospodarji v deželi, zdaj pa vidim leto za letom, da moji bratje vsenaokoli potegajo k r a j š e g a. Tudi mene bo kmalu konec in niti en želod ni mogel kaliti v vaši senci. Ampak predno umrjem, bi vseeno rad vedel, kako vi imenujete tako obnašanje?"

"To je kmalu povedano, prijatelj!" so odgovorile bukve. "Mi ga imenujemo konkurenco, in me je nismo iznašle. Ona vzdržuje in vlada svet."

"Ne razumem vaših tujk," je rekel hrast. "Jaz ga imenujem nesramno nehvaležnost."

In potem je umrl.

MRAVLJIŠČE

Bilo je v aprilu.

Grmovje kosmatega grozdičja je bilo že zdavnaj zeleno, ampak to je samo bahanje. Drugo grmovje še ni brstelo in tudi drevje še ne. Ampak imelo je velike popke in njihova stebla in veje so se blestele v mokroti, ker dež je ravnokar priredil veliko pomladansko pranje.

Zdaj je sijalo solnce prav prijazno. Povsod so pomajale pljučnice svoje nežne glavice iz zemlje in škorec je bil že zdavnaj tukaj; vsaki dan je bilo pričakovati novih ptic selilk.

Na robu gozda, tam, kjer so stale visoke jelke, je ležalo mogočno mravljišče.

Sezidano je bilo iz mnogo tisoč jelkovih bodic in njegov vrh je segal do spodnje veje drevesa. Ampak bilo je mokro kakor stebla in veje, in izgledalo je, kot da je popolnoma izumrlo. Niti ena mravlja ni lazila po njem.

Na veji nad mravljiščem je sedel ščinkovec s svojo nevesto. Njegova prsa so že pričela rdeti in vadil se je za poročne trilčke.

"Moj Bog, kako brhek si!" je piskala in ga gledala zaljubljeno.

"Da, zdaj je tudi najboljše, da misliva na svatbo," je rekel. "Kje obesiva najino gnezdo?"

"Kaj čebljaš?" je rekla. "Zaradi mene obesiva gnezdo lahko tukaj. Ampak gotovo je še prekmalu! Mravlje niso še niti odprle."

Pogledala sta na mravljišče pod seboj. V tem trenotku so se odprla vratca na brežuljku in velika stara mravlja je prišla ven. Raztegovala je noge, zehala in majala s svojimi čeljustmi, da jih preizkusi, če so v redu.

"Dober dan!" ji je zaklical ščinkovec. "Ne boj se, ne bom te požrl."

"Me tudi ni prav nič strah," je odvrnila mravlja. "Sem ti preveč kisla."

"Ali hočeš poleteti nekoliko po solncu naokoli?"

"Nimam peruti in tudi ne vporabe za kaj takega."

"Brez zamere," je zaklical ščinkovec. "Menil sem le, če se ne misliš podati na pot iskati ljubimca."

"Meni ni nič do ljubimca," je odgovorila mravlja.

"Bog nas varuj," je menila gospodična ščinkavka. "Potem se vendar ne moreš nikoli omožiti."

"Ne," je bil odgovor mravljin.

"In ne moreš nesti jajec? In dobiti mladičev?"

"Ne."

"Moj Bog. To mora biti žalostno življenje."

"Življenje obstoji iz dela," je rekla mravlja. "In jaz sem delavec. Povrh še najstarejši v mravljišču."

Po teh besedah se je obrnila in zaklicala nekaj v brežuljek. Tre-

Jugoslav Airmen

A JUGOSLAV MECHANIC provides a free ferry service for the pilot of a sea plane, ready for its daily patrol stint in the Mediterranean. Units of the Jugoslav air force based in the Middle East are now cooperating with the R.A.F. in patrolling the vast reaches of the Mediterranean, on a constant look-out for Axis subs and supply ships, and for Axis troop movements in Greece and Crete. Pilots and gunners of the Jugoslav air force escaped with their planes from German invaders in the spring of 1941, while, weeks later, ground crews stole away by ship to join them in the Middle East. Today, like the guerilla armies of Gen. Mihailovitch in Serbia, the new Jugoslav air force is carrying the war to the enemy.

Najzanesljivejše dnevne lavske vesti so v dnevniku "P sveti." Ali jih čitate vsak d

NOTE!

Save this copy of PROSVET It is needed for VICTOR

SAVE

★ All Wastepap
★ Old Rags
★ Old Rubber
★ Scrap Metal

Turn it over to some loc salvage agency

ZASTOPNIKI LIST PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnic člani, ki jih društva izvolijo svrho.

Naši nastavljeni lokalni in p valni zastopniki za določene ok so:

Louis Barborich, za Milwau Wis. in okolico.

Anton Jankovich, za Clevel Ohio in okolico.

Andrej Pirtz iz Ely, Minn. državo Minnesota.

Frank Klun iz Chisholma, Mi za Chisholm in okolico.

Frank Cvetan iz Tire Hill, Pa. vso srednje-vzhodno Penno.

Anton Zornik iz Herminie, Pa. vso zapadno Pennsylvanijo.

Joe Peternel iz Library, Pa. zapadno Penno.

John Zornik za Detroit in oko

— — —

Poleg vseh teh pa lahko vsak ali naročnik sam pošlje svojo na nino direktno listu

PROSVETA
2657 So. Lawndale Ave., Chicago,

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knj koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerne, unijsko delo prve

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. LAWNDALE AVENUE · CHICAGO, ILLINO

TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vsaj kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Cicero in Chicago je $7.50	
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	nič	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je $9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $ _____

1) Ime _____ Čl. društva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) _____ Čl. društva št. _____

3) _____ Čl. društva št. _____

4) _____ Čl. društva št. _____

5) _____ Čl. društva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____